

ÇOCUĞUM OKULA BAŞLARKEN BİLMEM GEREKENLER!

Okul; hepimizin zihnimizde farklı anlamlar uyandırır. Çocuklarımızdan, çocukluğumuzdan, öğretmenlerimizden, sınav telaşlarından söz açılır hemen. Herkesin söyleyecek sözü hatırladığı maceraları mutlaka vardır, insan yaşamının vazgeçilmez bir gerçeği, çocuklarımızın yetişkinlerin dünyasına gerçek anlamda attıkları ilk adımdır okul.

Çocuklarının okul ortamıyla buluşmaları sırasında anne babaların heyecanları telaşları yüzlerinden okunur. Anne babalar için heyecan verici ve bir o kadar da telaşlı olsa da unutmamalıdır ki çocuğun okula başlaması tüm anne babalar için çok ama çok büyük bir mutluluk olmalıdır. Çünkü bu gerçekten büyük bir erdem kaynağıdır.

Bu mutluluk ve heyecanı her eğitim öğretim yılı başında görevine ilk olarak atanan öğretmen de, mesleğine yıllarını vermiş öğretmen de yaşar. Her öğretmen o içindeki heyecanı telaşı daha okullar açılmadan tatil döneminde yaşar.

Bu çalışma benim öğretmenliğim boyunca gözlemlediğim ve velilerin öğretmenlerin en çok problem yaşadığı alanlar hakkında bilgi vermeyi hedeflemektedir. Unutulmamalıdır ki insanın olduğu her yerde problem ve sıkıntı eksik olmamaktadır. Amacım ise; sıkıntıları en aza indirecek ve çocukları olumsuz etkileyecek tüm davranışları daha meydana gelmeden önlemek ve değerli velilerimize kılavuzluk etmektir.

Tüm anne babaların çocuk gelişimi hakkında bilgi sahibi olmaya, çocuklarını nasıl gözlemleyebileceğini öğrenmeye, alternatif disiplin metotlarını öğrenmeye, iletişim kurma ve evde öğrenme ortamı oluşturmak konusunda bilgiye ihtiyaçları vardır. Anne baba olmak boş zaman olduğunda yapılan basit bir iş olarak değil, aktif bir öncelik olarak seçilmelidir. Herkes iyi bir anne baba olabilir. Bu sadece ebeveynlik yapmaya hayata öncelik vermeyi istemekle sağlanabilir.

Bilgileri sizlere anlatırken mümkün olduğunca basit bir dille anlatmaya çalıştım. Umarım okuduğunuz eser sizlere yardımcı olur.

Hepimize bu uzun maratonda başarılar.

Mahir GÜLŞEN

Psikolojik Danışman

BÖLÜM I

AİLEYİ ve ÇOCUĞU OKULA HAZIRLAMA

“Çocuğunuzu tanıyarak eğitime başlayınız”

J.J.Rousseau

Okul Çağı Çocuğunu Tanıyalım;

Okulların açılma zamanı geldiğinde, okula yeni başlayacak çocukları olan her anne ve baba ilkököl sıralarında karşılaştığı korku ve heyecan karışımı duyguyu hatırlayarak o dönemi adeta yeniden yaşamaktadır. Çocuklarından önce ebeveynlerinin bu duruma hazır olmaları gerekmektedir. Zira çocukların bu dönemde karşılaşılabilecekleri problemleri önceden kestirmek ve bilinçli bir şekilde onlarla baş edebilmenin yollarını aramak önemlidir.

Ev ortamı gibi rahat bir hayattan, kurallarla dolu okul hayatına adım atmaya hazırlanmak, her çocuk için problem teşkil etmektedir. Araştırmalar, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını büyük ölçüde biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle okul çağına gelen süreye kadar çocuğun yaşadığı öğrendiği davranışları kazanımları onun bu süreçten sonra yaşayacağı yaşantıları üzerinde de etkilidir.

Çocuklarının gelişim dönemi özelliklerine genel olarak baktığımızda; beden, zihin ve dil gelişiminin hızlandığını, mantıksal düşünme, sayı, mekân, boyut, uzaklık kavramlarının yerleştiğini, daha önce anne ve baba ile kurulan özdeşime, öğretmen ve arkadaşların eklendiğini, aileden kazandığı değerlerin yanında kendisinin de değer yargıları oluşturmaya başladığını, eleştirel düşüncenin arttığını gözlemleyebiliriz. Bu yaş dönemindeki çocuklar, dikkatlerini uzun süre yoğunlaştırabilir. Sebep-sonuç ilişkisi oluşturabilir. İnsanların farklı algılarının ve duygusal tepkilerinin olduğunu anlar. Kendini ve geleceğini güvende hissetmek ister. Toplum tarafından sevgi ve kabul duygusuna ihtiyaç duyar. Genellikle kendi cinsinden yaşlıları ile oynar.

Bütün bu süreçleri değerlendirmek isteyen veli veya öğretmen çocuğun doğum öncesi ve sonrası yaşantısını, geçirdiği hastalıkları, aile yapısını ve eşler arasındaki ilişkiyi ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme ortamını ve tutumunu bir bütün olarak değerlendirmek zorundadır. Ebeveynlerin korktuğu konu ise çocuklarının özel durumlarının kimse tarafından bilinmesini istememelerinden kaynaklanmaktadır.

Bu süreçte veli ve öğretmenin iletişim içinde bulunması velinin öğretmeni bilgilendirmesi, okul psikolojik danışmanının ve sorumlu sınıf öğretmenin bunları yazılı olarak kayıt altında tutması ve gerekli önlemleri alması önemlidir. Siz söylemezseniz öğretmenin öğrenciyi tanınması uzun sürecek sizin ve öğrencinin hassasiyetini anlayınca kadar uzun zaman geçecek ve hatalar yapacaktır. Bu sizin ve en çok çocuğunuz için önemlidir. Bu konuların genel veli toplantılarında değil de öğretmeniniz ile birebir görüşmelerinizde ifade etmeniz daha uygun olacaktır.

Okula Başlama Sürecinde Çocuklarda Görülebilecek Tepkiler;

Okul çocuğıya yepyeni bir dünyanın kapılarını açar. Karyolanın üzerinde o nefis sıçramaları, kanepenin üzerindeyken sanki atıyla kale kapılarına dayanması, teslim ol 'dan dan ' vurdum seni eller yukarı demeleri artık uzaklarda kalması beklenir. O kıpır kıpır kıvıldaayan ilgi için her söze karışan konuştuğunda her şeyi abartan çocuk sırasında kıpırdamadan oturmayı, kendisine verilen ödevi yapmayı konuşmak için sırasını beklemeyi öğrenmek zorundadır. Bu kısıtlama özellikler erkek çocuklar için dayanılmaz bir olaydır. Sadece okula hazırlanmakla kalmayarak, birçok ahlaki davranışı da öğrenir.

Okula başlayan çocuk belli bir zihinsel olgunluğıya ulaşmak sınıf içi etkinliklerde başarı göstermesi yeterli değildir. Bedensel ve psikososyal açıdan olgunlaşması gerekir, aksi taktide çocuk dışlanır ve okulun en önemli işlevi olan toplumsallaştırma işlevinden faydalanmaz. Çocuğun fiziksel yapısı özellikle kol ve parmak kasları önemlidir. Bu süreçte normal yaş düzeyindeki çocuklardan bile rahatlıkla duyacağınız "parmaklarım acıdı" kolum ağrıdı "ifadeleri bu çocuklarca daha ağır şekilde yaşanacaktır. Dikkat süreleri ve ders performansları azalan öğrencilerin çoğu ödevlerini yapmakta ve yetiştirmekte sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu durumda çocuğun gerek okulda gerekse evde yaptığı çalışmalarında zorluk çekmesi, oyunlara katılamaması katılsa bile arkadaşlarından geri performans göstermesi onun kendisine olan güven ve yeterlilik duygularını etkileyecektir.

Okulda geçen zaman çocuk için çok uzundur. Derslerin sonunda hem fiziksel hem de duygusal yorgunluk içinde olan çocuk eve gelince dinlenmek gevşemek ve oyalanmak ister. Okuldan gelir gelmez çocuğunuzdan bir şeyler yapmasını veya ders çalışmasını istemeden önce bir süre nefes almasını okulun getirdiği gerginlik ve yorgunluğu atmasını bekleyin çocuğunuz okulun oyunla ilgili bölümünü sevecek ama ona bir sürü gereksiz iş olarak görünen ödevlerinden hiç hoşlanmayacaktır. Yine de okulda öğrendiklerini evde tekrarlayarak gösteriş yapmaktan da hoşlanacaktır. Anne-babaya düşen ilk görev, "Çocuğu kendine özgü dünyası olan (bağımsız) bir varlık olarak kabul edebilmektir. Çocuğu aşırı derecede koruyup kollayan anne baba onun kendine olan inancını yitirmesine neden olur.

Etkili ve olumlu anne-baba olmanın birinci koşulu bireyin tutumlarında, ikinci koşulu ise eylemlerinde ortaya çıkar. Zihninde açıklık ve netlik yaşayan, iyi iletişim kurabilen, kurallara uyulması için öfkelenmeden, tartışmadan sakin ve sabırlı bir şekilde isteklerini tekrarlayan anne-baba başarılı olur. Ancak etkili anne-baba olmak; sevgi göstermek kadar bilgili olmayı, emek ve zaman harcamayı gerektirir. Bütün bunları değerlendirirken ailelerin öğrenmeleri gereken basit fakat etkili bilgileri öğrenmeleri zorunlu olduğunu düşünerek birkaç bilgiyi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Anne Baba Desteğinin Önemi;

*Herhangi bir evin içinde gezdirilen ince bir bakış
O evde sevgi ve mutsuzluğun hüküm sürdüğünü anlamak için
yeterlidir.*

BALZAC

Bir psikolojik danışman olarak yüzlerce kez farklı ortamlarda anne babalarla görüştüm. Dertlerini paylaştım. İçlerinden çok azı çocuklarından övgüyle söz ederken çoğunluğu hep dertlerini paylaştılar. İçlerinde bir şeyler yapma arzu ve heyecanı olanlar kadar çaresizliğe düşenlerde yok değildi. Neden yapılan fedakârlıklardan sonra çocuğumuz istediğimiz gibi olmuyor diyorlardı. Anne babaların bu problemi çözememelerinin en büyük sebeplerinden biri neyi, nasıl, ne zaman, niçin ve ne kadar yapacaklarını bilmemeleriydi.

Bilindiği gibi aile toplumun çekirdeği ve temelidir. Ailenin en önemli görev ve sorumluluklarından biri sahip olduğu çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmektir. Bu süreçte bir sandala binmiş giderken sadece tek kürekle ileriye doğru gitmeye çalışsanız büyük bir daire çizer ve başladığınız yere geri dönersiniz. Bazı ebebeynler çocuklarının eğitimini diğerine bırakarak "Ben kazanırım, gerekli masrafları karşılarım, sende eğitimle ilgilen" derler. Çocuğun eğitimi sadece anne babaya bırakılmamalıdır. Bir çocuğun anne ve babasının sağladığı dengeye ihtiyacı vardır.

Öncelikle 0-6 yaş döneminde öyle şeyler yapıyoruz ki çocuğun yemek yemesi zamanını kullanması ders çalışması konuşma dili başarı odaklılığın hatta televizyon ve bilgisayar ilişkisi bu zamanda şekilleniyor. Bu dönemdeki yanlış uygulamalar çocukta bir sürü sorunun temelini atıyor. Bunlar çözülemez değilse de iş biraz zora giriyor.

Çocuğun eğitimi dünyaya gözlerini açtığı ailesinde başlar, okulda devam eder. Ailelerin çocuklarına iyi bir eğitim verebilmeleri ve ilerideki eğitim-öğretim yaşamında üzerlerine düşen görevleri yerine getirebilmeleri için çocukları hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Ailelerin çocuklarının gelişimlerdeki sorumlulukları kabul etmeleri ve okulda verilen eğitime yardımcı olmaları, istenen amaçlara ulaşabilmek için tartışmasız çok gereklidir. Bu nedenle ebeveynlerin kendilerini eğitimleri önem kazanmaktadır.

Eğitim için okul çağını beklemek, okulun başarısını tehlikeye atmak demektir. Eğer okul öncesinde duygular geliştirilmemiş ve doğru yönlendirilmesine çalışılmamışsa okulun verdiği bilgiler büyük çapta eğretili kalacak çocuk onları ezberleyecek fakat kendisine mal edemeyecektir.

Birazdan okuyacağınız bilgiler çocuğunuzun gelişimi ile ilgili bu eğitimin olmazsa olmaz parçalarıdır. Her birindeki eksiklik başka bir problemin kapısını aralayacaktır. Bu kavramları çocuğunuzun eğitimi boyunca sık sık duyacaksınız. Lütfen dikkatlice okuyup anlamaya çalışın.

Hazırbulunuşluk;

Her çocuğun dünyaya sunabileceği Allah'ın vermiş olduğu özel bir yeteneği vardır. Yeter ki çocuğun içindeki enerjiyi yeteneği zamanında ve bilinçli olarak ortaya çıkarmayı bilelim. Çocuğun okula başlama sürecinde öğrenmeye hazır hale gelmesi gerekmektedir. Okula başlama, zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal açıdan bir "hazırlıklı oluşu" gerektirir. Hazır bulunuşluk; bir ders işlenirken veya yeni bir konu öğrenilirken, öğrencinin fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak öğrenmeye hazır hale gelmesine ya da hazırsa ne düzeyde hazır olduğunun ölçüsüne verilen addır.

Her türlü öğrenme için hazırlık, çocuğun herhangi bir duygusal zorluğa uğramadan, kolayca ve yeterli bir şekilde öğrenebileceği bir dönemdir. Bu, o zamana kadar bazı bilgi ve becerilerin kazanılmasında güçlük çeken çocuğun bunu artık kolayca yapabilmesi demektir. Fakat dikkat edilmesi gereken önemli nokta bu olgunluğa velinin de hazır olmasıdır.

Bazı çocuklar daha ilk günden annelerinden ayrılmakta, sınıfa girmekte, sınıfta söylenenleri yerine getirmekte, arkadaş ve öğretmenlerine alışmakta zorluk çekerler. Bu çocukların uyum sağlayabilmeleri için, ötekilerden daha fazla zamana, daha fazla anlayış ve yardıma gereksinimleri vardır.

İşte " Okula Başlama Olgunluğu" veya "Hazırlıklı olma" kavramı, bu aşamada söz konusudur. Ancak sorun belirli bir olgunluğa ulaşan çocuğun yalnızca sınıfa girmeye alışması ile çözümlenmemektedir. Annesinden ayrılarak sınıfa giren çocuğu, bu kez de sınıf içinde yeni görevler beklemektedir. Ders süresince sırasında oturma, öğretmenin anlattıklarını

dinleme ve talimatlarını yerine getirme bu görevlerden bazılarıdır. Ancak bir ilkokul birinci sınıftaki en önemli uğraşlar, “okuma ve yazmanın” öğrenilmesidir. Bu açıdan “Hazırlıklı Olmak” tan söz edildiğinde bazı yazar ve araştırmacılar, ilkokulun bu en önemli görevi olan Okuma Hazırlığını ele alırlar. Bu konuda yazılmış çeşitli eserlerde okula ya da okumaya hazırlıklı olmak terimlerinin sık sık beraberce, bazen de birbirinin yerine kullanıldığı görülür.

Çocuk okulda yapılacak eğitim öğretim faaliyetlerine hazır ise; orada bulunması ona mutluluk verecektir. Bunun tam tersi durumda olup okulda zorlanıyorsa kızgınlık ve nefret doğacaktır. Hazır bulunuşluk düzeyi öğrencinin okul performansını doğrudan doğruya etkileyen bir süreçtir. Bu süreci sadece fiziksel ve zihinsel olarak sınırlandırmak yanlış olacaktır. Aşağıdaki örnekler öğretmenlerimizin bu konuda yaşadığı sorunlardan sadece bir kaçıdır.

Örnek – 1:

Sabah kahvaltı etmeden okula gelen Ayşe’nin, hazır bulunuşluk düzeyi düşüktür. Ayşe’nin fiziksel ihtiyacı karşılanmadığı için, öğreneneği konuda başarı sağlaması beklenemez.

Örnek – 2:

Ailesindeki huzursuzluklar yüzünden sürekli kaygılı ve endişeli olan Mert, duygusal anlamda yaşadığı sıkıntılar yüzünden, derslerdeki hazır bulunuşluğunu tam sağlayamamaktadır.

Örnek - 3:

Ali, ders hakkında verilmiş olan ev ödevini yapmamış olduğundan, bilgi bakımından eksik kalmıştır. Ali’nin yeni dersi öğrenebilmesi için gerekli olan ev ödevini yapmaması onun hazır bulunuşluk düzeyini düşüreceğinden Ali’nin başarılı olma olasılığı düşüktür.

Kişilik gelişimi;

Herkesin üç kişiliği vardır;

Ortaya çıkardığı, sahip olduğu, sahip olduğunu sandığı.

Alphonse Karr

Kendinizi nasıl tanımlarsınız? Başkaları sizi nasıl tanımlar? Sizi siz yapan, sizi başkalarından ayıran özellikleriniz neler? Öfkelendiğinizde, üzüldüğünüzde, zor durumda kaldığınızda nasıl davranırsınız? İşte bütün bu soruların cevapları, kişiliğimizde saklıdır. Dolayısıyla kişilik, bireyin kim olduğunu açıklar; yani belirli durumlarda neyi, nasıl yapacağını, çevresinde olup bitenleri nasıl değerlendireceğini, hayatında karşılaşacağı değişik olaylara nasıl tepkiler vereceğini ve değişik insanlarla kuracağı ilişkilerin doğasını açıklayabilir.

Kişilik gelişiminde belirli yaşlarda çocuğun edinmesi beklenen bazı özellikler vardır. Bu davranış kalıplarını ilk ailede kazanır. Çocuğun ailesi ile olan ilişkisi çok önemlidir. Dolayısıyla aile ile çocuğun kurduğu ilişki, kişilik özelliklerini belirlemede etkili olacağından bu ilişkiyi sağlıklı kurmak, sağlıklı çocuklar yetişmesi açısından önemli olmaktadır. Bunun için şimdi; bu ilişkilerin nasıl oluştuğunu ve bu ilişkiler geliştiğinde tam olarak gelişemediğinde neler olduğunu bilmemiz önemini kavramada etkili olacaktır.

Aile ortamında öğretilen olumsuz tutum ve davranışlar sonucunda bireylerin öğrenme süreçlerinde, dikkat eksikliği, karamsarlık, değersizlik, suçluluk duygusu gibi durumlar ortaya çıkaran ana baba yanlışları çocuklarda fiziksel ve ruhsal olarak silinmez izler bırakır. Bu etkiler daha sonra başkalarının kolayca düzeltebileceği davranışlar ve düşünceler de değildir. Aile vereceği eğitim ve değerler ile okul eğitimine ışık tutar.

Çocuklar okuldaki sizlerdir. Sınıf içinde konuşma tarzları, izin isteme, temizlik alışkanlığı, düzeni, temizliği ile sizin temsilcinizdirler. Çocukluk demek aynı zamanda şekillenme çağı demektir. Her çocuğun ailesinden alacağı temel bilgiler onun gelecekte kendini gerçekleştirmedeki başarısını belirler. Okul eğitimindeki başarı için aile eğitimi gerekmektedir. Ailede verilen eğitimin kalitesi çocuğun aldığı eğitimi anlamlandırmasını sağlayacaktır.

Bilindiği üzere psikiyatrisiler, psikologlar, psikolojik danışmanlar çocukların ruhsal sorunlarından, çevresinden önce öncelikle anne babalarını sorumlu tutmaktadırlar. Ailedeki olumsuz yoksunlukların çocuk tarafından ciddi ruhsal yaralar almadan atlatılabilmesi için çocuğun sevgi içinde yaşaması gerekir. Eğitimin anne karnında başlayan, her söylenen sözcüğün çocuğun kişiliğine konan bir tuğla olduğunu biliriz. Çocuğun kendi ayakları üzerinde durabilmesi, özgüveninin gelişmesi, kendisi ve çevresi ile barışık olabilmesi, kendisini düzgün ve doğru ifade edebilmesi için ailenin vereceği eğitime muhtaçtır. Çünkü öğrenme hemen çocuğun doğumuyla başlar. Çocuk ev ortamında birisin ona özellikle konuşmasını öğretmeye gerek kalmadan öğrendiği gibi her türlü tavır, davranış ve düşünceyi de ev ortamında tabi olarak alır. Çocuğun aile içerisinde edindiği statü kazandığı değer ve geliştirdiği kimlik onun toplum içerisinde kazanacağı kimliğin statünün ve değerinin belirleyicisi olacaktır

Sosyalleştirme;

Çocuğunuza ne kadar bol çevresel uyaran sunarsanız

Çocuğunuz da o derece kendini geliştirme fırsatı bulacaktır.

Bizim çocukluğumuzda, evlerimizin bahçelerinde, sokaklarında oynardık. Herkes herkesi tanırdı, arkadaşımız çoktu. Aileler şimdiki gibi genellikle tek çocukla yetinmezdi ya da yetinmek zorunda kalmazdı. Evlerde sadece anne babamızla değil anane babaanne nine dede kardeşlerimizle birlikte yaşardık.

Dolayısıyla da sosyalleşmek şimdiki gibi özellikle çaba sarf edilmesi gereken bir konu olmaktan çok uzaktı. Zaten hemen hepimiz en azından evimizde apartmanımızda bahçemizde mahallemizde yeterince sosyaldık. Gelin görün ki durumlar artık değişti.

Sosyalleşme toplum içinde yaşayabilme demektir. Anne ve babanın okul kurumuna verdiği önem, değer ve buna bağlı olarak geliştirdiği tutum kadar, çocuğa sunduğu olanaklar da büyük önem taşır. Okul öncesi evrede çocuğun okulöncesi eğitim kurumuna gönderilmiş olması, erken gelişim yıllarından itibaren ona kitap okunması, tiyatro, sinema, konser, resim galerisi ve müzeye götürülerek bunlar hakkında tartışılması okula hazırlık adına çocuğa sunulan önemi olanaklardır.

Çocuğun özgüveninin artmasında, kimlik ve kişilik gelişiminin tamamlanmasında ve şekillenmesinde, sosyalleşmesinde, paylaşımı öğrenmesinde aile aldığı eğitimin rolü inkar edilmez bir gerçektir. Bu nedenle okul öncesinde çocuk, ailesi tarafından gireceği ortama hazırlanmalı, alıştırmalıdır. Bu alıştırmaya süreci bir alışveriş merkezinde çocuğunuzun elinizi tutmadan yanınızda gezmesi, arkadaşlarıyla oynaması, misafirlğe götürmeniz gibi sosyal aktiviteler hayata adım atmasına yardımcı olacaktır.

Ailelerimizde görülen en büyük problem çocuğun sosyal ortamdan çeşitli bahaneler ileri sürülerek uzak tutulmasıdır. Hatta ve hatta çocuğun sindirilip içine kapandığında uslu olduğunu sanılarak bir de ödüllendirilir. Ne yazık ki toplumumuzda çok az kişi çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için doğum öncesinden itibaren bilgi yatırımı yapmaları gerektiğini inanmaktadır. Günümüzde icra edilen tüm meslekler eğitime tabii tutulmakta bu mesleklerin nasıl daha iyiye götürülebileceği öğrenilmektedir. Bütün bunlar için enerji para ve zaman harcanmakta iken toplumumuzun ve geleceğimizin ham maddesi olan çocuklarımızı yetiştiren anne babaların hiçbir eğitim almaksızın şans eseri ve anlık kararlarla yetiştirebileceğini var saymak mantık dışıdır.

Evebeyn olarak bunu bir zamana yaymanız sizin için çok önemlidir. Okula hazırlık sürecinde unutulmaması gereken en önemli kavram sevgidir. Fakat her davranış ve tutum belli derecelerde olmalıdır. Çocuğumuzun sevelim bağlı olalım bağımlı olmamaya özen gösterilmesi gerekir.

Bağımlılık mı? Bağılılık mı?

Kelebek bir defa kanatlandı mı, bir daha asla tırtıl haline gelmez.

Colin Wilson

Bazen anne babalar çocuklarımızı kendimizin birer uzantısı gibi görürüz. Onları biz doğurduk, bizim eserimiz olmalı... Bizim gibi düşünmeli, bizim gibi hissetmeli... “Bağımsız, özgüven sahibi bir çocuk olsun” deriz, bireyselliğini destekler gibi görünürüz ama farklılaşmaya çalıştığında hemen tepki gösteririz. Onlar için her zaman en doğrusunu biz biliriz sanırız, “onun iyiliği için” deriz. Benden daha iyi kimse bakamaz çocuğuma diye düşünürüz... Anneler babalardan hiç çocuğuyla ilgilenmiyor diye hep şikayet ederiz ama babalara bebeği iki saat emanet edemeyiz. Hatta bazen abartıp “çocuğum en çok beni sevsin” isteriz... Peki, anneler niye böyle davranıyor?

Bu problem davranışının nedenlerinden biri özellikle annenin uzun süre çocukla beraber olduktan sonra ondan ayrılmak istemeyişidir. Yaşamını onun yaşantısı üzerine inşa etmiş olan anne çocuğu kanatlarının altından kaçıp uçacak diye endişe etmemelidir. Unutulmamalıdır ki çocuk için her zaman en değerli ve sevdiği varlık annesidir. Cam fanus içinde büyüyen çocuk ne sizi ne de hayatta kendisini mutlu edecektir.

Bağımlı bir çocuğun davranışı bariz bir şekilde kendini belli eder. Okulda veya evde yaşına göre çocuksu davranışlar gösterir. Girişken, atılgan olmadığı gibi kendine güveni azdır. Her zaman kendini koruyup kollayacak bir yakınının yanında olmasını ister. Kendine güveni ve cesaretini yitirmesinin sebebi çok çeşitli olabilir. Anne baba arasındaki evlilik süreci, anne veya babanın mükemmeliyetçi kişilik yapıları, daha önce kaybedilmiş ve ölmüş çocuk, tek çocuk, çocuğun sağlık problemleri, kalabalık ailelerde anne baba otoritesinin başkalarına verilmesi vb gibi...

Çocuğa Ahlak Eğitimi Kazandırma;

Bir ÷lkeledeki ahlak bunalımının bir kaynağı da ana babaların

Çocuk eğitiminde tuttukları yoldur.

Namık Kemal

G÷zel bir bahçede düşünün, içinde rengârenk çiçekler var. Her bir çiçeğin kendine has rengi ve insana güzel duygular hissettiren kokuları mevcut. O bahçenin güzelliğine o kadar hayran kalıyorsunuz ki, hemen aklınıza "Bu bahçenin bahçivani kim?" sorusu geliyor. Daha sonra sadece bahçivani değil, toprağın özelliklerini, iklim ve hava şartlarını da düşünmeye başlıyorsunuz. Eğer o bahçede güzel çiçekler varsa, onların yetişmesi için gerekli şartlar bir araya gelmiş demektir. Böyle güzel bir bahçenin yabancı otlarını temizleyen, suyunu ve gübresini veren, toprağın ve çiçeklerin bakımını yapan bir bahçivani mutlaka olmalıdır. Aynı zamanda toprak verimli, iklim ve çevre şartları müsait olsun ki, çiçekler bu kadar güzel büyüyebilsin.

G÷zel ahlâklı çocuklar yetiştirmek, her anne-babanın arzusudur. Çocuklarda da güzel ahlâkî vasıfların ve bunun neticesi güzel davranışların olması için, benzer şekilde bütün şartların bir arada olması gerekir. Örnekte bahsedilen güzel çiçek ve kokular, çocukların ahlâkî güzellik ve olumlu karakterlerine; bahçivani, anne-baba ve eğitimcilere; farklı renkler, mizaç özellikleri ve genetik yapıya; toprak, çocuğun yakın çevresine; iklim ve hava şartları ise, sosyo-kültürel çevreye benzetilebilir. Çocuklarımızın güzel ahlâklı olması için hem iyi bir bahçivani ve toprak, hem de uygun bir iklim gerekir. Bahçivanların olmadığı veya görevlerini yapmadığı bahçelerde, yabancı otların etrafı sardığını görürüz. Toprağın iyi olmadığı yerde güzel çiçeklerin yetişmeyeceğini biliriz. Burada güzel çiçek yetiştirmek için bahçivaniye daha çok iş düşmektedir, bahçivani zemindeki kaya ve çakılları temizlemek durumundadır. Ayrıca havanın çok sıcak veya soğuk olduğu yerlerde de güzel çiçekler yetiştirmek istenirse, çiçeklerin kurumamaları için oranın şartlarını iyi hesap etmek gerekir. İnsanın aile ve toplum içindeki saygınlığını belirleyen en önemli vasıflardan olan güzel ahlâktır.

Anne babalar çocuklarını yetiştirirken her konuda olduğu gibi bu konuda da hem fikir olmak zorundadırlar. Neyi, nereye kadar kabul ediyor; nelere ahlâk diyor, neleri ahlâkın dışı diyebiliyoruz? Nelere iyi, nelere kötü nazarıyla bakabiliyoruz. Ailemizin sınırları neler? Bunlar güzel bir şekilde tespit edilmelidir. Ahlaki davranışların kazandırılmasında öncelikle kişinin yaptığı veya yapacağı doğru, yanlış, iyi, kötü davranışlar hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Bu nedenle çocuğa niçin iyi davranış yapması gerektiği yanlış davranışı neden değiştirmesi gerektiği açıklanmalıdır. Eğitimde en temel ve de en etkili anne baba yöntemlerinden biri iyi

örnek veya model olmaktır. Yaşayarak eğitime, bizzat iyi davranış örnekleri sunmak eğitimde tartışmasız kabul edilen bir husustur. Çünkü çocukta öğrenmenin ilk ve basit şekli, çevresinde gördüğü davranışları taklittir. Bu nedenle çocuğun çevresinde bol miktarda iyi davranış örnekleri meydana getirmeye dikkat edilmelidir.

Bir işi ve davranışı göstermek her zaman mümkün olmayabilir, işitmek ve hayal etmek de onu taklit ve tekrar arzusunu yaratacaktır. Bu konuda hikâyelerden ve masallardan, gazete haberlerinden, seyredilen filmlerden örnekler üzerinde konuşulabilir. Ahlâkî hikâyeler, bu açıdan değerlendirilebilir. Bu süreçte, tarihî olaylar ve büyüklerin iyilikleri anlatılabilir. Ayrıca zaman zaman özenle seçilmiş kıssalar uygun bir anlatım şekliyle çocukların iyilik duygularını harekete geçirebilir. Çocuklara somut örnek gösterirken, toplumdaki büyük insanlar, bilim insanları, kahramanlar, liderler, iş adamı ve iş hanımları, öğretmenler, din görevlileri vb. itibarlı kişilerden bahsedilebilir. Böyle kişilerin hayatları, yaptıkları iyi ve güzel davranışları çocuklar için örnek olabilir. Çocuklara yüksek fikirler verilmeli ki, yüksek duygular meydana gelsin. Bu da ancak doğrunun öğretilmesi ile gerçekleşecektir.

Ahlak eğitiminin esasını ahlak kurallarını öğretmek oluşturmaktadır. Ahlak eğitimi kalbe, zekâyâ ve iradeye hitap etmeli ve amacı iyiliği sevdirmek, tanıtmak istetmek olmalıdır. Ahlak eğitimi önce çocuğun duyarlılığına hitap edilerek başlanmalıdır. Çünkü çocukta kalp akıldan önce gelir. Çocuk heyecanlı olduğu an aklını aydınlatmak daha kolay olacaktır. Bu davranış kalıplarının ve bilginin verileceği en iyi yer çocuğun oyun oynadığı zamanlardır.

Çocuğa 2,5 yaşından itibaren ahlak kuralları ile ilgili bilgi vermeye başlanabilir. Çocuğa bir şey öğretirken birkaç defa tekrar etmek şarttır. Pek çoğumuzun düştüğü yanılığ bir şeyi bir kez söyleyince onun çocuk tarafından hemen öğrenileceğidir, fakat her konuda olduğu gibi bu konuda da aşırıya kaçılarak çocuğu bıktırmamak gerekir.

Çocuğa Disiplin ve Sorumluluk Kazandırma;

Çocukların, nasihatten çok iyi örneğe ihtiyaçları vardır.

Joseph Joubert

Disiplin hakkında herkesin mutlaka bir sözü ve göstereceği bir tavrı vardır. Kitaplarda yazılanların çoğu ise, teoride kalır ve genellikle okuyucu tarafından anlaşılmaz ve uygulanamaz.

Çoğu aile hâlihazırda uygulamakta olduğu terbiye metodunu sorgulamaz veya sorgulamak istemez. Böyle bir tutum, karşılaşılan problemlerin her zaman çocuktan kaynaklandığını düşünmeden dolayı olabileceği gibi, ailenin çocuk yetiştirme hususunda çok ilgisiz kalmasından da kaynaklanabilir. Disiplinle ilgili karşılaşılan bir başka tutum ise; sınırlarla ilgili anlaşmazlıkta ortaya çıkıverir. Herkes çocukların belli sınırlarla yetiştirilmesi gerektiğinde birleşir ama bu sınırların nasıl konulacağını önemli olduğunu çoğu kişi fark edemez. Peki, sınır koymak neden önemlidir.

Çocuklar sevildiklerinden emin olmak ve davranışlarını dikkat çekerek sevilme yönünde devam ettirirler. Sınırlar çizilmediğinde veya nerede hayır denilmesi gerektiği öğretilmediğinde bilinçsiz ve düşüncesiz davranışları aslında çocukları da rahatsız eder. Çünkü ebeveynlerini nasıl mutlu edeceklerini bilmediğinden davranışları karmaşıklık gösterir. Sınırlar onaylanan davranışları tanımlar. Sınırlar anlaşılır ve tutarlı olduğu sürece, çocuklar için onu anlamak ve izlemek daha kolay olacaktır. Sınırlar net olmadığı zaman, çocuklar yolun dışına çıkıp sorun yaşayabilirler. Sınırlar, çocukların kendilerini ve dünyalarını anlamalarına yardımcı olur ve onlara önemli bir keşif ve öğrenme ortamı sağlar.

Pek çok aile ve çocuk “disiplin” kelimesini ana babaların çocuklarına, öğretmenlerin öğrencilerine terbiye vermek için yaptıkları bir baskı olarak görür ve çoğunlukla “cezalandırma” ile eş anlamlı değerlendirilir. Fakat disiplin uygun verildiği takdirde davranışı yönlendirmeyi amaçlayan bir eğitimidir. Unutmayalım ki disiplindeki en önemli amaç çocukta iç denetimi meydana getirebilecek tohumları atmaktır. Disiplin yalnızca, çocuğunuzun yaramazlık yaptığı zaman uyguladığınız kurallar dizisi değildir. Her zaman uygulanması gereken kurallar bütünüdür.

Ebeveynlerin ideal insan tanımına yakın kişiler yetiştirebilmeleri için çocuklarına küçük yaşlarda kazandırmaları gereken değerler vardır. Bu değerler çocuğun yetişmesinde mutlu bir hayatın anahtarlarıdır. Bu değerlerden birisi de sorumluluk bilincidir. Ailede çocuğun yapabileceği işler ve paylaşabileceği sorumluluklar mutlaka vardır. Sorumluluk, bir kimsenin kendi davranışları veya üzerine aldığı işlerin sonucunu üstlenmesi demektir. Sorumluluk kavramının özgürlük kavramı ile beraber ele alınması gerekir. Çocuklardan hizmet beklemek, sorumluluk vermek onların kişiliklerinin oluşmasında çok faydalıdır. Düzeylerine uygun verilen işler, onlarda başarıya ve bunun sonucu kendine güven

duygusunu geliştirir, alışkanlık sağlayarak onları hayata hazırlar. Örneğin evde beslenen kedi, kuş gibi hayvanların bakımıyla ilgilenme görevlerinin çocuklara verilmesi hem onların sorumluluk duygusunu kazanmalarını sağlayacak hem de hayvanlara olan acıma ve sevgi duygularını arttıracaktır.

Bu davranışlar onlarda görevi yerine getirme bilinci ve alışkanlığı da kazandıracaktır. Fakat bunların gerçekleşmesi için verilen görevin gerçekleşip gerçekleşmediğinin kontrol edilmesi, hatırlatılması, çocuklar arasında adil görev dağılımının yapılması, yapılan çalışmaların teşvik ve takdir edilmesi önem teşkil etmektedir. Unutulmaması gereken şey bunun uzun soluklu bir yol olduğudur. Bu eğitimde yapılan hatanın telafisi gerçekten çok zor olmaktadır. Bunun tersi yönde evde sık kuralları değiştirmek çocuğa güvensizlik duygusu aşılamanın en kestirme yoludur. İstedığımız davranışı açıklamadan olumlu davranış beklemek ve olmadı diye kızmak çocuğa karşı haksızlıktır.

Çocuğumuza koyduğumuz kurallar onun kişilik yapısı ve yaşı düşünülerek konulmalıdır. Koyduğumuz kuralların nedeni izah edilmelidir. Beklediğimiz davranışlar basit bir dille anlatılmalıdır. Çocuk istediğimiz davranışları yaptığında takdir edilmelidir. Çocuğun eğitiminde kararlı tutarlı ve sabırlı olunmalıdır. Ortama göre değişen evet ve hayırlar çocuğun istediğini yaptırmak için kendine göre bir davranış kalıbı oluşturmasına zemin hazırlar.

Eğer anne babalar çocuklarının kurallara ihtiyaç duyduğu küçük yaşlarda onların isteklerine ve kaprislerine boyun eğerek, bu dönemde çocukların maskaralıklarına güler, delikanlılık çağında ise kurallar koymaya çalışırlarsa çocukları büyüdüklerinde daha önce güldükleri davranışa kızmaya hakları olmamalıdır. Çocuklara kesin ve açık kurallar koyarak onlardan ne beklendiğini ifade etmeye çalışmayız.

Eğer bir anne baba çocuklarına kendi kendini denetlemeyi sağlayacak bir iç görü kazandırırsa çocuğunun ileriki yıllarda yaşayacağı iş ve evlilik hayatını başarıyla yürütmesine en büyük pay sahibi olur.

Günümüzde ailelerde en yaygın davranış çocukla konuşulup anlatıldığında bunları anlamayacaklarını düşünmeleridir. Oysaki çocuğa olumsuz davranışın sonucu açıkça anlatıldığı zaman onun davranış gelişimi olumlu yönde gelişecektir. Böylece çocuk zihninde yaptığı yapacağı eylemi anlamlandırabilmektedir. Bir davranışı görmek o davranışı taklit ve tekrar arzusunu uyandırır. Birde bu davranışı yapanlar çocukların en sevdiği kişiler olduklarında davranışlar büyük bir keyifle yapılacaktır.